

A gazdasági és adózási folyamatok alakulása 2009. évben az ÁFA bevallások összesített adatai alapján

A 2009. évet az utóbbi néhány évtized legsúlyosabb gazdasági válsága jellemezte. A világméretű recesszió különösen erősen érintette hazánkat. (Az előzetes makrogazdasági adatok alapján a GDP 6,7%-kal, az export 10,1%-kal, az import 16,1%-kal, a belföldi végső felhasználás 5,9%-kal esett vissza, miközben az árindex 4,2%-kal – a kulcsváltozás hatását kiszűrve 2,3%-kal – nőtt.) Jellegeből adódóan az általános forgalmi adó bevallás az, amely a bel- és külpiazi értékesítések és beszerzések év közbeni változása révén a gazdasági folyamatok alakulásáról, a tendenciák változásáról a leggyorsabb információkat nyújtja. Jelen cikk a 2009. év gazdasági és adózási folyamatairól kíván általános áttekintést nyújtani az olvasó számára a havi és negyedéves bevallók rendelkezésre álló összesített ÁFA bevallásainak felhasználásával.

A bevallási adatok összehasonlítását befolyásoló jogszabályi változások

A korábbi évektől eltérően **2009. év elején** ilyen változások nem történtek. Ennek következtében az adatok bázissal összehasonlíthatóságát csupán az befolyásolja, hogy az év eleji bevallás gyakoriság meghatározása a tárgyévet megelőző második évi eredmények alapján történik 2007. évben pedig számos jogszabályi kötelezettség alapján előírt szervezeti átalakulás valósult meg az energetikai szektorban és a vasúti közlekedésben. Ez azzal járt, hogy 2009. év első hónapjaiban a havi bevallók száma jelentősen megaladta, míg az első negyedévről negyedéves bevallás benyújtására kötelezettek száma alatta maradt a 2008. évi adatoknak. **A bevallási gyakoriság évközi átrendeződése miatt a cikkben szereplő grafikonokon az első kéthavi adatok növekedést, vagy csak kisebb visszaesést mutatnak, mint az első negyedév egészére jellemző visszaesés.**

2009. július 1-jétől az adókötelezettségek összegét növeli, hogy a normál kulcs 20%-ról 25%-ra emelkedett. Ezzel egyidejűleg a tejtermékek és gabona félék kulcsa, július 9-től a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás, augusztustól pedig a távhőszolgáltatás ÁFA kulcsa 18%-ra mérséklődött. A jelentős mértékű kulcsváltozás – átmeneti jelleggel – befolyásolta az értékesítések és beszerzések alakulását is azzal, hogy egyes területeken előrehozott értékesítésekre, máshol pedig késleltetett beszerzésekre került sor.

A 2009. évi **kiutalások összegét növelte**, hogy az **Európai Bíróság ítélete alapján az adózók visszaigényelhették az államháztartási támogatásokra jutó korábban le nem vonható áfa-t.** A rendezése ügyében az adózók 39,5 milliárd forint adót igényeltek vissza az erre kialakított bevalláson a jogszabályban meghatározott 2009. október 20-i határidőig. A revizori felülvizsgálatot követően ebből közel 37,2 milliárd forint bizonyult jogosnak, melyből – az utólagosan benyújtott átvezetéseket is figyelembe véve – több mint 19 milliárd forint kiutalása, illetve kis részben átvezetése történt meg 2009. december végéig. A fennmaradó több mint 18 milliárd forintot pedig múlt év végén még a folyószámlájukon hagyták az adózók, mely összeg részben későbbi ÁFA kötelezettségeik teljesítése során került beszámításra vagy egyéb adónemre került átvezetésre. A pénzforgalmi rendezésekre elsősorban július és november hónapok között került sor.

A fizetendő adóalap és adó változása

A fizetendő adóalap 2009. évben 92 964 milliárd forint volt, ami közel 10%-kal kevesebb az előző évi adatnál. Ezen belül a fizetendő adó alapjában megjelenő közösségen belüli és harmadik országos beszerzés ennél is nagyobb mértékben, közel 15%-kal esett vissza, míg a határon túli értékesítés mérsékeltebben csökkent. A gazdasági válság hatását jelzi, hogy a fizetendő adó alapja negyedévről negyedévre egyre nagyobb mértékben maradt el az

adózás alá kerülést – a negyedik negyedévben már 12%-os növekedés mutatkozik. (Azt, hogy ez csupán az önadózás alá tartozók körének bővülésből származik mutatja, hogy az import beszerzések összességében még a negyedik negyedévben is mintegy 9%-kal csökkentek)

A fizetendő adóalapban is megjelenő külföldi szolgáltatás igénybevétel, vezetékes földgázcsővezeték-hálózaton keresztüli gázértékesítés, villamosenergia-értékesítés, illetve fel- vagy összeszerelés tárgyát képező termékbeszerzés ellenértéke közel 6%-kal emelkedett.

Tekintettel arra, hogy 2009. évben kulcsváltozásra került sor, a fizetendő adó alapjának **átlagos adóterhelése** a bázisidőszaki – és 2009. első félévi – 14,3%-ról a negyedik negyedévben 17,8%-ra emelkedett. Ezen belül az export orientált negyedéves bevallóknál 13,6%-ról 16,4%-ra nőtt az adóterhelés, míg a havi bevallóknál 15% körüli értékről 18% közelébe. A belföldi értékesítés adóterhelése összességében 17,3%-ról az utolsó negyedévben 21,8%-ra nőtt. A harmadik negyedévi bevallásokban az átlagos adóterhelések még 1 százalékponttal mérsékeltebbek voltak. Ennek oka, hogy a közszolgáltatók mellett a folyamatos szolgáltatást végzők, illetve elszámolási időszakos elszámolók is nagymértékben még a 20%-os mértékkel adóztak. Az éves szinten összesített adatokban a fizetendő adó alapjának átlagos adóterhelése 15,8%-ot, a belföldi értékesítésé 19,3%-ot tett ki.

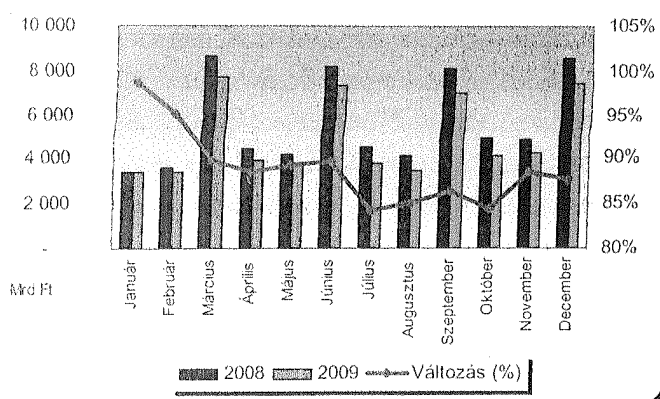
A kulcsemelés hatására az **értékesítést terhelő felszámított általános forgalmi adó** az előző évi összeg körül alakult. Ezen belül a fizetendő adó alapját terhelő kötelezettség az első negyedévi 6%-os, második negyedévi 9%-os elmaradás, illetve a harmadik negyedévi 4%-os és a negyedik negyedévi 9%-os többlet egyenlegeként összességében bázis szinten alakult. A belföldi értékesítést terhelő adó szintén bázisszinten alakult, és szintén a második félévben keletkezett az előző évit meghaladó összegű adókötelezettség. Ezen belül a normál adókulcsú belföldi értékesítést terhelő adó még a harmadik negyedévben sem érte el a 2008. év azonos időszakának eredményét, és éves szinten is valamelyest elmaradt a bázistól.

A beszerzést terhelő, előzetesen felszámított, levonható általános forgalmi adó alapjának és adójának alakulása

A 2009. évben a beszerzést terhelő adó alapja 59 478 milliárd forint volt, mely 11%-kal alacsonyabb a bázisidőszaki értéknél.

Az elmúlt évben a beszerzést terhelő adóalap a fizetendő adó alapjánál nagyobb mértékben esett vissza. Ez az egy-két százalékpontos különbség az egyes negyedévek tekintetében is megmutatkozott, kivétel a harmadik negyedév, amikor a különbség 4 százalékpont volt.

**Beszerzést terhelő adó alapja és változása
(2009. év/2008. év, bázishónap=100%)**



Az ÁFA törvény szabályozásából adódóan a beszerzések egy része a fizetendő adó alapjánál is számba vételre került, így ezekre a tételekre már nem térek ki.

A **belföldi beszerzések** értéke összességében – a belföldi értékesítésekénél 1 százalékponttal mérsékeltebben – 9%-kal maradt el a bázisidőszaki adattól. A gazdasági válság hatása legkétségteljesebben a belföldi beszerzések alakulásában jelentkezett, így e téren még az első negyedévben is növekedés mutatkozott a bázis adatokhoz képest. Ebben közrejátszik, hogy a belföldi beszerzések volumene függ a rendelés állományoktól, vállalkozások egymás közötti szállítási szerződéseitől. Ezt követően a második negyedévben 8%-os, a harmadik és negyedik negyedévben pedig 14-15%-os visszaesés következett be.

Ezen belül a meghatározó arányt képviselő **normál kulcsú beszerzések** – a normál kulcsú értékesítésekhez hasonlóan – 12%-kal csökkentek. Az éven belüli lefutás is sok hasonlóságot mutat, beleértve a harmadik negyedév kiugróan alacsony teljesítését. E beszerzéseken belül az új 18%-os kulcsú beszerzések aránya csupán 1,5%-ot tett ki.

A **kereskedelem** belföldi beszerzései – és ezen belül a normál kulcsú beszerzések – az értékesítésekhez hasonló mértékben, 12-13%-kal maradtak el az előző évi teljesítéstől. Bár e téren is nagyobb arányú alulteljesítés mutatkozik a más-

dik félévben, mint az elsőben, az összegek tekintetében nem tapasztalható visszaesés. A *feldolgozóipar* belföldi beszerzései a belföldi értékesítéseknél nagyobb mértékben, az országos átlagot jóval meghaladóan, több mint 17%-kal csökkentek. A nemzetgazdasági ág külpiaci orientáltságát jelzi, hogy a külpiaci beszerzések ennél kisebb mértékben estek vissza. Az *energiaipar* beszerzései – a nagyobb nemzetgazdasági ágak közül egyedülként, akárcsak az értékesítési – éves szinten növekedtek. Ezen belül az első félévben kimagasló növekedés mutatkozott, míg a második félévben 6%-os visszaesés következett be. Előrehozott beszerzésekre utal, hogy míg az előző években közel hasonló arányt képviselt az első és a második félévi beszerzés, 2009-ben a második félévi normál kulcsú beszerzések 370 milliárd forinttal maradtak el az első félévtől. Ezen túlmenően az új kulcs késleltetve érvényesülését jelzi, hogy a második félévi beszerzések 11%-a még a korábbi (20%) kulccsal adózott.

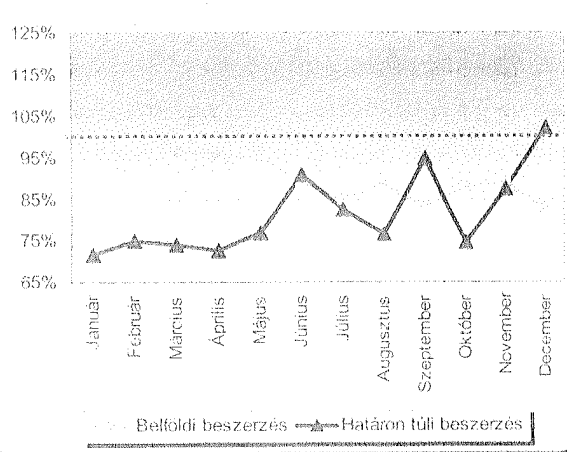
A kedvezményes (5%-os) kulcsú beszerzések a kapcsolódó értékesítéseknek megfelelően 3%-kal emelkedtek, míg az adómentes belföldi beszerzések 6%-kal, az arányosítással megállapított belföldi beszerzések értéke 3%-kal volt kevesebb, mint az előző évben. A *mezőgazdasági kompenzációs felárral* érintett beszerzések jelentős mértékben, 17-18%-kal csökkentek. Ezen belül a kisebb részarányt képviselő 7%-os kulcs alá tartozó körben az éves átlagtól való elmaradás mínusz 5% és plusz 7% közötti szórással érvényesült. A 12%-os kulcs alá tartozó körben az első negyedévben még több mint 1,5-szeres, a második negyedévben pedig közel 1,2-szeres növekedés mutatkozott, míg a harmadik negyedévi felvásárlások csupán kétharmadát, a negyedik negyedévi pedig négyötödét tette ki a bázisnak.

Annak ellenére, hogy a gazdasági válság hatása elsőként **határon túli beszerzések** forgalmának 2008. negyedik negyedévi csökkenésében jelent meg, a 2009. évben a legnagyobb mértékű visszaesés itt jelentkezett. A belföldi beszerzések visszaesésénél 8 százalékponttal nagyobb, 17%-os elmaradás következtében a külpiaci beszerzések teljes beszerzési forgalmon belüli aránya is egy százalékponttal, 27%-ra csökkent.

A külpiaci forgalomban éves szinten közel hasonló mértékben esett vissza a közösségen belüli forgalom, mint a harmadik országos import. Az éven belüli lefutásban azonban számottevő különbség mutatkozott a két reláció között. A közösségen belüli beszerzések az éves átlag körül viszonylag kisebb mértékben szóródtak, míg a harmadik országból származó import beszerzések az első negyedévi – igaz kiugró bázisadathoz viszonyított – 39%-os csökkenést követően a második és a harmadik negyedévben 6-7%-kal, az utolsó negyedévben pedig 2 százalékponttal kisebb mértékben estek vissza, mint a közösségen belüli beszerzések.

A gazdasági válság pozitívnak tekinthető mellékhatása, hogy az **ÁFA bevallások alapján számított külpiaci áruforgalmi egyenleg** (a határon túli értékesítés és beszerzés különbsége) – a hazai viszonyokra nem jellemző – pozitív szaldóra váltott, a 2008. évi 1119 milliárd forintos passzívum közel **680 milliárd forint aktívumra javult**. Ez azonban annak köszönhető, hogy a külpiaci beszerzések 9 százalékponttal drasztikusabb mértékben estek vissza, mint az egyébként jelentősen csökkenő határon túli értékesítések.

A határon túli és a belföldi beszerzés adóalapjának változása
(2009. év/2008. év, bázis hónap=100%)



Az ÁFA bevallásban megjelenő beruházások (saját vállalkozáson belül végzett beruházás és tárgyi eszköz beszerzés) **összesített adóalapja** a vizsgált időszakban 2115 milliárd forint volt, mely **13%-kal alacsonyabb a 2008. évi értékénél**. A beruházásokon belül a saját rezsiz beruházások – negyedévente viszonylag egyenletesen – több mint 1,5-szeresére emelkedtek, de még így is csak 7,5%-os súlyt képviselnek. Az általános forgalmi adó bevallásokban meg-

jelenő tárgyi eszköz beszerzések 16%-kal csökkentek. Ezen belül a harmadik negyedévben 21%-os, a második negyedévben pedig csak 7%-os visszaesés mutatkozott, ami arra utal, hogy történhetek előrehozott beszerzések.

Tekintve, hogy 2009. évben kulcsváltozásra került sor, a **beszerzések átlagos adóterhelése** a bázisidőszaki – és 2009. első félévi – 19,3%-ról a negyedik negyedévben 23,8%-ra emelkedett. A belföldi beszerzések átlagos adóterhelése gyakorlatilag megegyezett az összes beszerzésekével. A beszerzések adóterhelése tekintetében nem mutatkozik számottevő eltérés a havi és a negyedéves bevallók között. A harmadik negyedévi bevallásokban az átlagos adóterhelések még 0,6 százalékponttal mérsékeltebbek voltak. Ennek oka, hogy a folyamatos szolgáltatást végzők, illetve elszámolási időszakos elszámolók is számottevő mértékben még a 20%-os kulccsal adóztak.

A kulcsemelés hatására a **beszerzést terhelő levonható általános forgalmi adó** az előző évi összeg körül alakult. Ezen belül a beszerzést terhelő adó az első negyedévi 7%-os, második negyedévi 10%-os elmaradás, illetve a harmadik negyedévi 4%-os és a negyedik negyedévi 9%-os többlet egyenlegeként összességében 1%-kal maradt el a bázistól. A belföldi beszerzést terhelő adó - a második negyedév kivételével – minden időszakban valamelyest meghaladta az előző évit. Ezen belül azonban a normál adókulcsú belföldi beszerzést terhelő adó csak a negyedik negyedévben haladta meg a 2008. év azonos időszakának eredményét, és éves szinten is valamelyest elmaradt a bázistól.

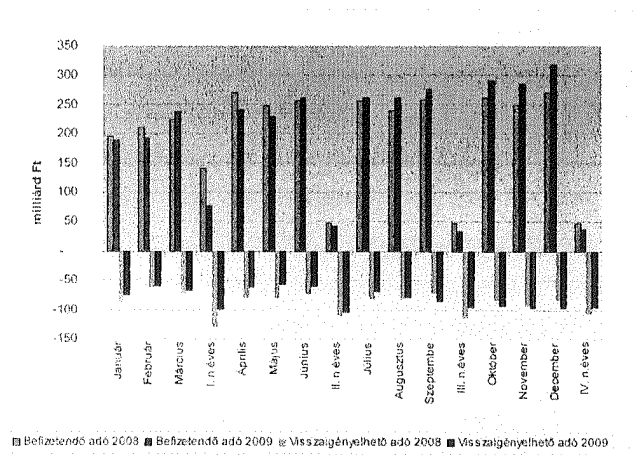
Az általános forgalmi adó kötelezettség alakulása

A 2009. évben a havi és negyedéves ÁFA bevallók 3 227 milliárd forint befizetendő adó kötelezettséget vallottak, ami gyakorlatilag megegyezik az előző évivel. Ezzel szemben a bevallásokba beállított **visszaigényelhető adó 9%-kal csökkent és 1 287 milliárd forintot tett ki.** A befizetendő és a visszaigényelhető adóból számított nettó ÁFA 1 940 milliárd forint, ami 130 milliárd forinttal haladja meg a bázisidőszaki értéket. Ebben közrejátszik, hogy az értékesítések kisebb mértékben csökkentek, mint a beszerzések, másrészt a kulcsváltozás hatása aszimmetrikusan jelentkezik az értékesítéseknél és a beszerzéseknél.

A befizetendő és a visszaigényelhető adó negyedévenkénti illetve éves dinamikája jelentős mérték-

ben eltért az értékesítések és beszerzések, valamint az ezeket terhelő adó változásától. Emellett a befizetendő és a visszaigényelhető adó bázishoz viszonyított eltérései közötti ütemkülönbség is jóval meghaladta az alapok változása között tapasztalható ütemkülönbséget. **Ez jelzi, hogy az országos tendenciák egy-egy adózó esetében már különbözőképpen csapódhatnak le.** Az értékesítést terhelő adó esetében – mind a fizetendő adóalapot terhelő adó, mind a belföldi értékesítés vonatkozásában – a második negyedév teljesítménye volt a legalacsonyabb. Ezzel szemben a befizetendő adó az első negyedévben maradt el a legnagyobb mértékben, 10%-kal a bázistól, és a második negyedévben már 6%-ra mérséklődött a csökkenés, az utolsó negyedévben pedig az alapok 7-9%-os dinamikáját meghaladó 12%-os növekedés jelentkezett.

A befizetendő és a visszaigényelhető adó alakulása
(2008. év és 2009. év,)



Míg a befizetendő adó változását az alapokat meghaladó mértékű növekedés, illetve mérsékeltbb csökkenés jellemezte, a visszaigényelhető adónál fordított helyzet figyelhető meg. A bázistól elmaradás jóval meghaladta az alapok visszaesését. Miközben az első negyedévben a belföldi beszerzést terhelő adó még enyhén nőtt, és az összes beszerzést terhelő adó 7%-kal csökkent, a visszaigényelhető adó 15%-kal esett vissza. A második negyedévben az elmaradás 18%-ra emelkedett, és még a harmadik negyedévben is – amikor a beszerzést terhelő adó már 4%-kal nőtt – 7%-os visszaesés mutatkozott.

A 2009. év másik jellegzetessége, hogy – a 2008. évi visszaesést követően – **jelentősen megnőtt a havi bevallók összes kötelezettségen belüli aránya.** A 2008. évi 91%-ról 94%-ra emelkedett a befizetendő adó-

negyedévre erősödött. (A csökkenés mértéke rendre 3%, 8%, 13%, illetve 16%) A visszaesés nemcsak arányokban mutatkozik meg, hanem az abszolút összegek alakulása is eltért a korábbi évek gyakorlatától. Jellemzően az első negyedévi forgalom a legalacsonyabb és a negyedik negyedévi a legmagasabb, a második és harmadik negyedév értékesítései hasonló nagyságrendet képviselnek és a két szélső érték között helyezkednek el. A 2009. évben a második és negyedik negyedévi forgalom közel megegyezett, a harmadik negyedévi belföldi értékesítés pedig mintegy ezer milliárd forinttal kevesebb a második negyedévinél és mintegy ötszáz milliárd forinttal az első negyedévinél.

A belföldi értékesítés közel 85%-át a **normál kulcsú belföldi értékesítés** képviseli. 2009. július 1-től a normál kulcs mértéke 20%-ról 25%-ra emelkedett. A jelentős mértékű kulcsváltozás – átmeneti jelleggel – befolyásolta az értékesítések alakulását is azzal, hogy számottevő összegű előrehozott értékesítésekre került sor az ingatlanforgalmazásnál, valamint a kereskedelemben. Másrészt késleltetve érvényesült az új kulcs alkalmazása a közszolgáltatóknál, a folyamatos szolgáltatást végzőknél, illetve az elszámolási időszakos elszámolóknál. Ez indokolhatja a különbséget a második és harmadik negyedév eredményei között. A normál kulcsú belföldi értékesítés az év egészében 12%-kal maradt el az előző év teljesítésétől. A negyedévenkénti alulteljesülések megegyeznek a belföldi értékesítésével a harmadik negyedév kivételével, amely 19%-kal volt alacsonyabb a bázisnál.

Az előzőeket alátámasztják a kiemelt nemzetgazdasági ágak értékesítési adatai is. A **kereskedelem** első félévi normál kulcsú forgalma 11%-kal maradt el a bázistól, a második félévben a visszaesés 17%-ra nőtt, és a második félévi értékesítés – a korábbi évek növekedésével szemben – 5%-kal, mintegy 400 milliárd forinttal volt alacsonyabb az első félévi értéknél. Ez közvetve utal az előrehozott értékesítések nagyságrendjére, illetve felvetheti a kulcsemelés bizonyos fokú forgalomkorlátozó hatását. A **feldolgozóipar** értékesítései szintén 14%-kal estek vissza, azonban a két félév forgalma között nem mutatkozik ilyen inkonzisztencia. Az **energiaipar** értékesítései – a nagyobb nemzetgazdasági ágak közül egyedülként –

éves szinten több mint 5%-kal növekedtek. Ezen belül az első félévben 13%-os növekedés mutatkozott, míg a második félévben kis mértékű visszaesés következett be. Előrehozott értékesítésekre utal, hogy míg az előző években megközelítőleg fele-fele arányt képviselt az első és a második félévi értékesítés. 2009-ben a normál kulcsú értékesítések 54%-a realizálódott az első félévben. Ezen túlmenően az új kulcs késleltetve érvényesülését jelzi, hogy a második félévi értékesítések 15%-a még a korábbi (20%) kulccsal adózott.

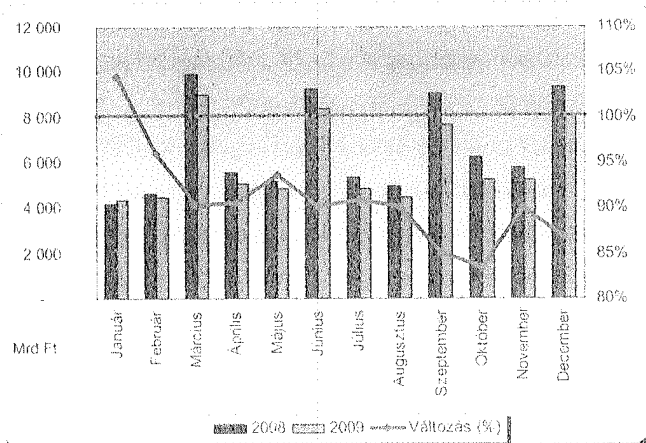
A normál kulcs 20%-ról 25%-ra emelkedésével párhuzamosan a tejtermékek és gabona félék, valamint a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás, augusztustól pedig a távhő-szolgáltatás ÁFA kulcsa 18%-ra mérséklődött. Az e körbe tartozó értékesítések a korábban normál kulcs alá tartozó értékesítések 3%-át adták.

A belföldi értékesítésen belül a többi csoportba tartozó értékesítések forgalma nem esett vissza. A **kedvezményes, 5%-os kulcsú értékesítés** – amely körbe elsősorban a gyógyszerek, valamint a könyv és napilapok tartoznak – forgalmát nem befolyásolta a gazdasági válság, ezért itt 2-3%-os növekedés volt tapasztalható. A **fordított adózás alá tartozó értékesítések** és szolgáltatások forgalma is növekedett, különösen az első félévben.

A **fizetendő adóalapban megjelenő határon túli beszerzések értéke az értékesítéseknél jóval nagyobb arányban közel 15%-kal esett vissza**. Az első negyedévben még 25%-os, a másodikban pedig 15%-os csökkenés mutatkozott, amely az utolsó negyedévben néhány százalékponton mérséklődött. Ezen belül a közösségen belüli beszerzések az első három negyedév során mintegy 20%-kal csökkentek, és az utolsó negyedévben is 12%-os visszaesés mutatkozott. Az önadózói kör által a fizetendő adóban feltüntetett import összege az első negyedévben még csupán kétharmada volt a bázisnak, a második negyedévben már megközelítette, a harmadik negyedévben pedig már kismértékben meghaladta azt. (Ez utóbbival kapcsolatban megjegyezzük, hogy 2009. harmadik negyedévében a forint euróhoz viszonyított árfolyama 14,8%-kal, dollárhoz viszonyított átlagárfolyama 20,6%-kal gyengült. Ennek alapján a volumen ebben az időszakban is csökkent.) Tekintettel arra, hogy 2009-ben változott az önadózás alá kerülő adózói kör meghatározása – egyrészt a korábbi keresztféléves szabályozás oлдódott, másrészt szeptembertől további adózók kerültek a VPOP-tól az ön-

előző év adataitól. (A csökkenés mértéke rendre 6%, 9%, 11%, illetve 12%) Ezen belül eltérő tendenciák érvényesültek a külpiazi és a belföldi forgalomnál.

Az összes értékesítés alakulása és változása (2009. év /2008. év, bázis hónap=100%)

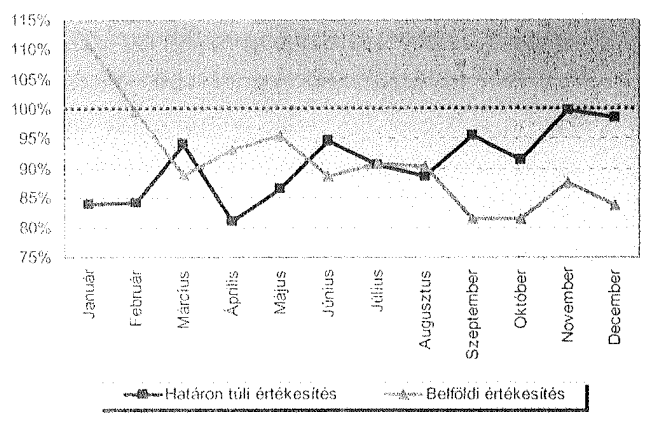


A belföldi és határon túli értékesítés együttes összege, az **összes értékesítés** 71 511 milliárd forintot tett ki, és a fizetendő adóalapához hasonlóan **mintegy 10%-kal csökkent a vizsgált időszakban**. A forgalom bázisidőszakhoz mért negyedévenkénti elmaradása is hasonló volt a fizetendő adóalapjához.

Ezen belül a belföldi és a határon túli értékesítés növekedési dinamikája lényegesen eltért egymástól. Míg az előbbi az első negyedévi mérsékelt, csupán 3%-os visszaesést követően a negyedik negyedévben már 16%-kal maradt el az előző év azonos időszakától, a határon túli értékesítésnél fordított tendencia érvényesült. Az első két negyedévben még mintegy 10%-os visszaesés, az év utolsó hónapjaiban pedig már közel bázis szintű teljesítés mutatkozott. Ehhez hozzájárult, hogy a gazdasági válság hatása először a külpiazi forgalom visszaesésében jelentkezett, tehát a negyedik negyedévi adatok már egy mérsékelt bázishoz képest mutatják a változást, amely még mindig kis mértékű (3%) visszaesés.

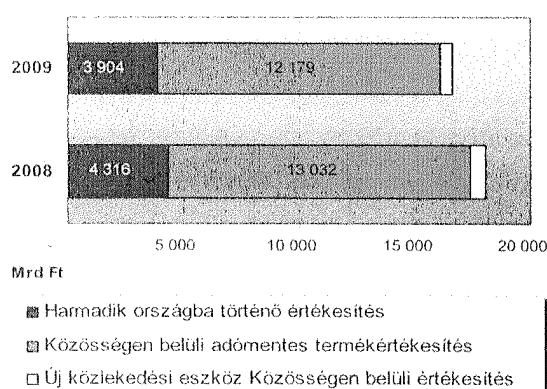
A külpiazi értékesítés említett változása nem egyformán jelentkezett a két relációnál. A harmadik országok felé történő értékesítések az első felévben 15%-kal estek vissza, míg a harmadik negyedévben már csak 5%-os a csökkenés, az utolsó negyedévben pedig megközelíti a bázist a teljesítés. A közösségen belüli értékesítések az első három negyedévben 7-9%-kal maradtak el az előző évi eredményektől, a negyedik negyedévben e relációban is

A határon túli és a belföldi értékesítés adóalapjának változása (2009. év/2008. év, bázis hónap=100%)



már bázis közeli teljesítés mutatkozott. E változások azzal függnek össze, hogy a recesszió érzékenyebben érintette a harmadik országok felé történő forgalmat. Az e relációba (elsősorban USA) történő értékesítések már 2008. harmadik negyedévtől elmaradtak a bázistól, míg a közösségen belüli értékesítések csak az utolsó két hónapban mérséklődtek. A 2009. év egészét tekintve is az Európai Unióba irányuló értékesítések kisebb mértékben (7%-kal) csökkentek, mint a harmadik országok felé történő értékesítések (-10%). A legnagyobb mértékű visszaesés az új közlekedési eszközök közösségen belüli értékesítésénél következett be, a 2009. évi eredmény csupán háromnegyede az előző évének.

Határon túli értékesítési forgalom összege és megoszlása (2008. és 2009. év)



A bevallásokban megjelenő **belföldi értékesítés 54 925 milliárd forintot tett ki, amely 10%-kal kevesebb a 2008. évinél**. A gazdasági válság folyamatát jellemzi, és mélyülését jelzi, hogy a bázistól elmaradás negyedévről

ból való részesedésük és 67%-ról 69%-ra nőtt a visszaigényelhető adóból való arányuk. A negyedéves bevallóknál még az utolsó negyedévben sem érte el a befizetendő adó kötelezettség az előző évi összeget, a kulcsemelés ellenére sem. Ez arra utal, hogy a gazdasági válság erőteljesebben érintette a negyedéves bevallókat, mint a havi bevallói kört.

Az általános forgalmi adó a központi költségvetés egyik meghatározó bevételi forrása. A 2009. évi pénzforgalmi bevétel **2 168 milliárd forintot tett ki**, melyből közel 304 milliárd forint a vámhatóság által beszedett import és dohányterméket terhelő ÁFA összege. **A 2009. évi költségvetési bevétel 54 milliárd forinttal haladta meg a 2008. évi teljesítést.** A 2009. évi pénzforgalmi nettó bevételeket kedvezően érintette, hogy – az Art. szabályozásából adódóan – a befizetésekben 1 hónapos, a visszaigényléseknél 3 hónapos eltolódás van az adókötelezettség bevallása és pénzforgalmi realizálása között. Ebből adódóan a kulcsváltozás hatására emelkedő befizetendő adó már augusztustól megjelent a bevételekben, míg a visszaigénylések emelkedésének költségvetési bevételt csökkentő hatása csak október hónaptól érvényesülhetett. **A 2009. évi kiutalások összegét azonban több mint 19 milliárd forinttal növelte, hogy az Európai Bíróság ítélete alapján az**

adózők visszaigényelhették az államháztartási támogatásokra jutó 2004. május 1. és 2005. december 31. között érvényben lévő szabályozás alapján korábban le nem vonható ÁFA-t.

Összefoglalásul megállapítható, hogy az ÁFA bevallások információit szolgáltatnak az ÁFA alany vállalkozások külpiaci és belföldi értékesítéseiről illetve beszerzéseiről, ilyen módon támpontot nyújtanak gazdasági válság alakulásáról, szakaszairól. Az ÁFA bevallásokból származó adatok alapján 2009. évben a gazdasági recesszió hatása egyre fokozódott. A válság először a külpiaci forgalom drasztikus csökkenését okozta, majd a belföldi értékesítések és beszerzések is a bázisszint alá csökkentek. A külpiaci értékesítések – ahol a válság először érezte hatását – a negyedik negyedévben már megközelítették a tavalyi szintet. A határon túli beszerzéseknél tapasztalható a legnagyobb arányú visszaesés, még a negyedik negyedévben is 10%-kal maradtak el a már jelentős csökkenést mutató bázistól is. Ennek pozitív mellékhatása, hogy a külpiaci áruforgalmi egyenleg a 2008. évi 1119 milliárd forintos passzívum közel 680 milliárd forint aktívumra javult. A negatív gazdasági folyamatok ellenére a kulcsváltozás, illetve ennek aszimmetrikus jelentkezése következtében a bevallásokból számított 2009. évi nettó ÁFA kötelezettség 1 940 milliárd forint, ami 130 milliárd forinttal haladja meg a bázisidőszaki értéket.

SZILÁGYI PÉTER